אגרות הראי"ה - כרך ג' - אגרת תשעג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"א סיון תרע"ו - לונדון
נמען: בנו, הרב צבי יהודה

בסיום מסכת מנחות דרש על ברייתת בן עזאי (מנחות קי): 'הקודש הוא המכוון, והחול - הנמצא בדרך סיבוב'. שם ה' המפורש מגלה את הכוונה העצמית. בישראל החול מאוחד עם עולם הכוונה. אמונת אברהם 'מביטה מלמעלה למטה'. על השמועה ששובשה בשמו: אמר שהישיבות שחרבו במלחמה יקומו מחדש בשכלול, אולי עם מקצועות רוחניים ואף השכלה כללית שתיהפך לברכה, ושמוסדות מתבוללים יתקרבו.

עיקרי הדברים

- סיום מנחות.
- קודש מכוון וחול מסובב.
- תקומת הישיבות אחרי המלחמה.

נוסח האגרת

ב"ה[1], כ"א סיון תרע"ו[2].

בני חמודי שליט"א[3], שמחתנו בדבריך היקרים. ישמחך ד' בכל טוב. תלי"ת[4] על החוה"ש[5] אשר עמנו כרגיל, ויה"ר[6] לשמחנו בישועתו, בישועה הכוללת והפרטית.

מה יקרו לנו המכתבים אשר הגיעונו מתמן, משלנו שליט"א. אמנם כמה צמאים אנו לדעת מהמצב והשלו'[7] שמה בעת כזאת, אשר שמועות מבהילות ע"ד[8] מצב הבריאות והמנוחה שם חוזרות ובאות. יפליא צור חסדו להושיע את עמו מכל צרה ויאיר מאפילותינו בנגוהותיו.

קשה לי כעת לכתב הרבה. הנני שב היום מסיום של מס' מנחות, שדרשתי דברי נגידים בהלכה והגדה בעה"י[9] על הברייתא דבן עזאי, האוצרת חוסן רב, ברוך שבחר בהם ובמשנתם. היסוד הוא שהקודש הוא המכוון, והחול - הנמצא בדרך סיבוב והתעסקות. שם המפורש הוא גילוי הכונה העצמית, בעומק המחשבה האלהית, והכינויים - התרשמות הפעולות לסוגיהם, עולם [החול] איננו עומד בפני עצמו בישראל כי-אם הוא מאוחד עם עולם המכוון וזהו יסוד הקודש. קדשי ישראל, ריח ניחוח, כונת הלב לשמים. שני נושאים מתחברים ביחד, בחיבור חי. הוא מסמל את האכילה המאגדת את החיים החמריים והרוחניים.

אמנם התעלות ההכרה לעולם אחד מכוון, שכולו כונה, ואידיאל, הוא למעלה מאכילה, "ולא תאמר לאכילה הוא צריך". אמונת ד' של אברהם, "והאמין בד'", המביט על השמים מלמעלה

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 תרע"ו - השנה תרע"ו (1915/1916)
3 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4 תלי"ת - תודה לא-ל יתברך
5 החוה"ש - החיים והשלום
6 ויה"ר - ויהי רצון
7 והשלו' - והשלום
8 ע"ד - על דבר
9 בעה"י - בעזרת השם יתברך

למטה, עומדת הרבה למעלה מ"שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", המבליטה את הזוהר של שם אלוהים שרק בו יש חלק לעמי עולם, בעלי החול, אחודי המעשה הבלתי מכוונה רק מסובבה ומתפשטת. אבל חלק ד' עמו "כולו זרע אמת", קודש מכוון אידיאלי מראשית עד אחרית, בכל עילוויינו ובכל שפלותנו, הננו תמיד רוכבי במות ארץ. ומתעסק הוא יסוד החולין, ופסול בקדשים. הרצון איננו חלוק עד שיהיה בו יחש של תמורה, רצון מול רצון, כי"א[10] התעלות הרצון עצמו, שיהיה מבורר בערכו שהוא רצון גבוה. זהו יסוד ריח הנחוח שהושוה שור הגס למנחה, ותערב לד' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם, והכרה זו, שרק רצון אידיאלי, נשגב מכל עולמי עד, שולט בכל, והוא ממלא גם את לב האדם והאומה, ומנצח את הוייתה ומנהלה עלמות, זאת היא ברכת אברהם, קנין ד' בעולמו, שהננו נושאים את דגלה עדי עד. אשרי העם שככה לו.

ע"ד אתרוגים, כפי הנראה פה רחוק שיוכלו להכנס מתמן.

כתוב בפרטיות מאשר תלמוד בקודש ובחול, לעצמך ועם אחרים, איזה ענין וענינים, מסכת ופוסק ומקצוע, ואם תעסוק בעניני הלכה לפרקים בעיון ובירור וחידוש, ולפעמים באחרונים וחידוד, נוסף על בשרא דתורא ש"ס[11] ופוסקים ראשונים, ועל עסקי תורת הלב והמחשבה במושגיהם האציליים, שהן הן גופי תורה ונשמת אורה.

דרש נא שלו'[12] אהובינו הרבנים החכמים שליט"א וכל מכיריך ומוקיריך וכל אשר להם.

ידידנו הר"א[13] באצקי נ"י[14] כתב להצעיר מר א' שטרנבוך נ"י גיסו ע"ד איזה תוכן רעיוני שאחד הביא בשמי שלא כשורה. אמת שגם אני נצטערתי ע"ז[15], וחפצתי לכתוב בשמי מילוי, וממילא יהיו הדברים על מכונם, אבל העתון ההוא נפסק בינתים. אנכי אמרתי ע"ד השאלה שהפסימיים אומרים שהמלחמה החריבה את היהדות בחורבן הישיבות במרכז התורה היותר גדול, שהנני מלא תקוה שהישיבות תתחדשנה עוד ביותר שכלול, ואולי יהי'[16] אחד מהשכלולים שגם כמה מהגדולים, אשר חשו להכניס שום מקצע חדש חוץ מגפ"ת[17] בישיבות, בהוסדם מחדש יכירו יותר את הצורך הפנימי ויכניסו ג"כ[18] מקצועות רוחניים, ועמהם מובן שגם ההשכלה הכללית, שהיתה מסוכנת במעמד הישן, תהפך בפנים ידועים לברכה וממילא תתגדל כח ההשפעה של ת"ח[19] בני הישיבות ומנהליהם בעולם, והמוסדות אשר כבר עמדו על תחום הפירוד, מרוב זריות, שגם הם נחרבו, ע"י[20] הפיזור הנורא, בהוסדם מחדש יכירו שצריך להתקרב יותר לגבול ישראל, וע"י[21] אלה התנועות יולד חום ואור חדש, שרוח ד' אשר על עמו יתגלה באור חיים וישע, וממילא הפעולות המקיפות ע"ד המרכז של בנין האומה ושיבת שבותה יושפעו בטל חיים חדשים, ועם נברא ברוב אונים בנשמה עליונה, ברב טוהר וקודש, יעמוד לנו מתוך המאפל הנורא הזה.

---

10 כי"א - כי אם

11 ש"ס - שישה סדרים (התלמוד)

12 שלו' - שלום

13 הר"א - הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם

14 נ"י - נרו יאיר

15 ע"ז - על זה

16 יהי' - יהיה

17 מגפ"ת - מגליל פתח תקוה (או: גבול פתח תקוה)

18 ג"כ - גם כן

19 ת"ח - תלמידי חכמים

20 ע"י - על ידי

21 וע"י - ועל ידי

אמנם הקיצור ומיעוט ההסתגלות להקשבת הדברים גרם, שמסר הכותב את מחשבותי בזה בצורה בלתי רצויה. אמנם אקוה שטהורי לב גם אחרי הטשטוש יכירו את הנהרה אשר בתוכיות המכוון בעה"י.

וצור עולמים הבוחר בעם קדשו לעדי עד ישמחנו בנאות ארצנו, בשמחת גויינו ובאור קדושת יפעת תורת חיינו ולעת ערב יהי' אור, אביך קשור באהבתך מצפה לתשועת ד' על עמו ונחלתו בקרוב,

הק' אברהם יצחק ה"ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳